

Rahapelihaittojen seuranta, tutkimus, ehkäisy ja hoidon kehittäminen

Raportti THL:n koordinoimasta
arpajaislain 52.§:n mukaisesta
toiminnasta vuonna 2020

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Sopimuskumppanit:

Alkoholitutkimussäätiö

Pääkaupunkiseudun sosiaali- ja terveysalan osaamiskeskus Socca (Peliklinikka)

Riippuvuuskien, yhteiskunnallisen sääntelyn ja hallinnan tutkimuskeskus (CEACG, HY)

Toimintakehys	3
1. RAHAPELIJÄRJESTELMÄ JA -POLITIIKKA (painopiste 1)	10
2. RAHAPELAAMISEN JA RAHAPELIHAITTOJEN SEURANTA JA ARVIOINTI	14
3. EHKÄISEVÄ TYÖ (painopisteet 2 ja 3)	16
4. HOITO JA PALVELUJÄRJESTELMÄ (painopiste 4)	19
5. ALKOHOLITUTKIMUSSÄÄTIÖN RAHOITUSHAUT	22
6. DIGIPELAAMINEN	23
LIITE: JULKAISULUETTELO	26

Toimintakehys

Tähän raporttiin on koottu tiivis yhteenveto THL:n koordinoimasta ja osin toteuttamasta arpajaislain 52. § mukaisesta¹ toiminnasta vuonna 2020 (STM-THL puitesopimus ”Rahapelihaittojen seuranta, tutkimus, ehkäisyn ja hoidon kehittäminen” 2020 – 2023). Toiminta perustuu sosiaali- ja terveysministeriön nelivuotiskaudeksi määrittämiin painopisteisiin ja tulostavoitteisiin.

Ministeriön toiminnalle asettama strateginen linjaus pyrkii vahvistamaan rahapelihaittojen ehkäisyyn ja vähentämiseen perustuvaa, arpajaislain mukaista, yksinoikeusjärjestelmää.

Taulukko 1. STM:n määrittämä strateginen linja, painopisteet ja tulostavoitteet 2020–2023, ArpL § 52

1. Rahapelijärjestelmän ja sen toimeenpanon arviointi ja tuki	2. Haittojen määrittely, mittaaminen ja taso	3. Riskiryhmät ja riskipelaaminen	4. Tuen ja hoidon saatavuus ja laatu
<p>1. Seurannalla ja arvioinnilla on tuettu rahapelijärjestelmän toimeenpanoa rahapelihaittojen ehkäisyssä ja vähentämisessä (pelituotteet, saatavuus, kulutus, politiikka-, sääntely- ja vastuullisuustoimien vaikutukset).</p> <p>2. Toiminnalla on tuettu kestävästä rahapelijärjestelmän toimeenpanoa kansainvälistyvässä toimintaympäristössä (järjestelmät, pelaaminen, markkinat, vastuullisuus).</p>	<p>1. Seuranta on riittävää ja kattavaa eri tahojen tarpeisiin, ei päällekkäistä.</p> <p>2. Ymmärrys haitoista ja niitä tuottavista mekanismeista lisääntynyt</p> <p>3. Haittamittarit ja indikaattorit on määritelty ja niitä käytetään tarvittavilla tasoilla.</p> <p>4. On saavutettu konsensus haittojen vähentämisen kansallisesta tavoitetasosta ja se on käytössä.</p>	<p>1. Peli- ja pelaajadataa hyödynnetään tehokkaasti.</p> <p>2. Riskipelaamisen rajat on määritetty ja ne tunnetaan.</p> <p>3. Puheeksiotto ja varhainen tunnistaminen toteutuu palveluissa.</p> <p>4. On otettu käyttöön arvioituja ja vaikuttavia menetelmiä.</p> <p>5. Rahapelihaittojen ehkäisy on vahvistunut paikallisessa ehkäisevässä päihdetyössä</p>	<p>1. Tarve on arvioitu, määrämuotoinen kirjaaminen käynnistynyt</p> <p>2. Laatu, saatavuutta ja saavutettavuutta on arvioitu ja ryhdytty tarpeen mukaisiin toimiin</p> <p>3. Palvelut integroituvat sote – rakenteisiin</p> <p>4. Valtakunnallista kehittämistyötä tukeva Peliklinikatoiminta on vahvistunut ja vakiintunut.</p> <p>5. Hoitopalvelujen kehittämistyötä on tuettu tuloksekkaasti.</p>

Raportti rakentuu tiivistelmän jälkeen seuraavasti : 1. Rahapelijärjestelmä ja –politiikka (painopiste 1), 2. Rahapelaamisen ja rahapelihaittojen seuranta ja arviointi (horisontaalinen, erityisesti painopiste 2), 3. Ehkäisevä työ (painopisteet 2 ja 3) ja 4. Hoito ja palvelujärjestelmä (painopiste 4). Näiden jälkeen raportti jatkuu Alkoholitutkimussäätiön apurahapäätöksin 2019-2020 . Raportti päättyy katsaukseen digipelaamiseen liittyvään työhön rahapelaamisen yhdyspinnalla. Raportin liitteenä on julkaisuluettelo.

Toiminta ja rahoitus perustuu lakiin

Suomalaisen rahapelijärjestelmän päämääränä on ehkäistä ja vähentää rahapelihaittoja. Se on yksinoikeusjärjestelmämme oikeuttamisperuste.¹ Arpajaislain 52. § (21.12.2016/1286) mukaisesti sosiaali- ja terveysministeriö (STM) vastaa haittojen seurannasta ja tutkimuksesta sekä ehkäisyn ja hoidon kehittämisestä. STM on osoittanut arpajaislain mukaisen tehtävänsä toimeenpanon ja koordinoinnin pääosin Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle (THL), joka laskuttaa STM:ltä toiminnan kustannukset. Tehtävästä aiheutuvat kustannukset STM perii arpajaislain mukaisesti Veikkaus Oy:ltä.

THL:n toteuttaman ja koordinoiman toimintakokonaisuuden kustannukset olivat vuonna 2020 yhteensä 2 086 713 €. Kokonaissumma sisältää arvonlisäveron. Summaan sisältyy THL:n oman toiminnan lisäksi yhteistyösopimuksia rahoitusosuuksineen. Sopimuskumppanit olivat vuonna 2020 tutkimusyhteistyön osalta Helsingin yliopiston Riippuvuuksien, yhteiskunnallisen sääntelyn ja hallinnan tutkimuskeskus CEACG (kustannukset 348 574 €) ja Alkoholitutkimussäätiö ATS (kustannukset 182 370 €). Kehittämisen- ja tutkimustyön yhteistyösopimus Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus Soccan kanssa koski Peliklinikan toimintaa (kustannukset 275 299 €).

Raporttiin on koottu kuvaus vuoden 2020 keskeisimmästä THL:n ja sen sopimuskumppaneiden tekemästä arpajaislain 52. § mukaisesta työstä (josta käytetään raportissa lyhennettä 52). Tehtäviin kuuluu seurannan ja tutkimuksen lisäksi myös rahapelihaittojen ehkäisyn ja hoidon kehittäminen. Kehittämistyö on pitkäjänteistä ja useita tahoja koskeva prosessi, jonka tuotoksia ei useinkaan ole mahdollista kuvata samaan tapaan kuin julkaistua tutkimusta tai tuotettua aineistoa (vrt julkaisuluettelo, liite 1) . Työtä tehdään yhteistyössä järjestöjen, sosiaali-, terveys- ja kasvatusalojen ammattilaisten sekä myös kokemusasiantuntijoiden kanssa.

Tiiviisti 2020 toiminnasta

Arpajaislain uudistustyö, vilkas rahapeliteemainen keskustelu niin sosiaalisessa mediassa kuin tiedotusvälineissä, aktiivinen kansalaistoiminta, edunsaajien huoli tuotoista, sote -uudistus. Vuonna 2020 koko toimintakenttä oli liikkeessä ja samaan aikaan pandemian vuoksi poikkeustilanteessa – rahapeliautomaatit suljettiin ja osaa tuki- ja hoitopalveluista jouduttiin rajaamaan. Tämä heijastui myös 52-työhön. Kiinnostus rahapelijärjestelmää sekä haittojen ehkäisyn ja hoidon parissa tehtävää työtä kohtaan oli aktiivista eri tahoilta. Koronan myötä tuli joitakin tutkimustarpeita² ja esimerkiksi konferensseja, seminaareja ja suunniteltuja muita koulutustapahtumia peruuntui.

² Koronaan liittyvää (27).

Tässä tiivistelmässä nostoja toiminnasta. Suluissa olevilla numeroilla viitataan toiminnon järjestysnumeroon myöhemmin tässä raportissa tai sen puuttuessa sivunumeroon. Yksityiskohtaisemman raporttiosion lähdeviitteet löytyvät liitteenä olevasta julkaisuluettelosta.

Rahapelijärjestelmä ja -politiikka

52-kokonaisuudessa työskentelevät osallistuivat raportointivuonna monin eri tavoin rahapelikysymysten ajankohtaisiin ja keskeisiin asiantuntijatehtäviin, esimerkiksi arpajaislain uudistamiseen, lausuntotyöhön, rahapeliasioiden neuvottelukuntaan sekä useisiin teemaa käsitelleisiin työryhmiin.

Yksinoikeusjärjestelmää tarkasteltiin tutkimustoiminnassa useista näkökulmista ja työn alla on lukuisia tutkimushankkeita. Tässä nostoina keskeisiä tuotoksia vuodelta 2020:

Rahapelaamisen yksinoikeusjärjestelmän julkisuuskuvaa sekä rahapelitarjonnan tehtävää Suomessa käsittelevä tutkimushanke on käynnissä. Sen tavoitteena on täydentää väestökyselyistä saatuja tuloksia sekä muodostaa käsitys rahapelijärjestelmästä käytävästä julkisesta keskustelusta. Tutkimuksesta vuonna 2020 julkaistussa artikkelista käy ilmi, että suomalaiset rahapelien pelaajat eivät täysin luota siihen, että yksinoikeusjärjestelmä pystyy yhdistämään rahapelituottojen keräämisen ja kuluttajien suojelun uskottavalla tavalla. Laajan haastatteluaineiston analyysin pohjalta voidaan sanoa, että luottamuksen lujittamiseksi olisi vahvistettava monopolin ennaltaehkäisemisen ja vastuullisuuden toimintoja (4).

Tutkittaessa järjestelmäämme kansainvälisessä vertailussa havaittiin Veikkauksen tuottavan pohjoismaisista rahapeliyhtiöistä eniten varoja yhteiskunnalle (5). Useissa blogeissa (julkaisuluettelo, liite 1) käsiteltiin rahapelituottoon liittyviä kysymyksiä.

Kotimaisella rahapelikentällä tarkasteltiin erityisesti Tampereelle tulevaa kasinoa, jota koskeva artikkeli on hyväksytty julkaistavaksi (6). Internetissä tapahtuvaa toimintaa tarkastellaan useassa meneillään olevassa hankkeessa, josta julkaistaan 2021 alkaen. Raportointivuonna kartoitettiin mm. suomenkielisiä palveluja tarjoavien ulkomaalaisten rahapeliyhtiöiden toimintaa (8,9).

Systemaattisessa kirjallisuuskatsauksessa arvioitiin, vähentääkö rahapelikulutus kulutusta muilla sektoreilla. Rahapelaaminen vaikuttaa tuottavan lisäarvoa ainoastaan paikoissa, joissa kulutus oli vähäistä ennen rahapelaamisen (lähinnä matkakohteiksi tarkoitettujen kasinoiden) tuloa. Lisääntyvä rahapelaaminen arakisissa tiloissa vähentää muuta kulutusta, erityisesti muu viihdekulutus näyttää vähentyvän (11).

Raportointivuonna käynnistettiin myös tietokoneavusteista analyysimallia hyödyntävä tutkimushanke, jossa selvitetään, miten keskeisten rahapelipoliittisten toimijoiden (media, edunsaajat, poliittiset puolueet) asemoituminen on muuttunut viime vuosina. Tavoitteena on arvioida ja ennakoita rahapelijärjestelmän kehittämisen haasteita tulevaisuudessa (1).

Veikkauksen pelirajoituskokonaisuuden toimivuuden arviointi (12) edellyttää Veikkauksen peli- ja pelaajadataa saamista Arpl § 52 mukaiseen käyttöön Veikkauksen kanssa tehtävää nykyistä, hyvin pienimuotoista pilotointia huomattavasti laajemmin ja joustavammin. Esitys datan luovutuksesta ja

vastaanottamisesta Arpajaislain 52.pykälän mukaiseen työhön on arpajaislakihankkeen esityksessä, joka tulee Eduskunnan käsittelyyn syysistuntokaudella 2021.

STM:n nimeämä Rahapelien toimeenpanosta aiheutuvien haittariskien ja haittojen arviointiryhmä teetti 2020 julkaistun selvitystyön rahapeliautomaattien ja automaattipelien haittojen hallinnasta tutkimuskirjallisuuden ja vertailumaiden esimerkkien kautta (13).

Rahapelaamisen ja rahapelihaittojen seuranta ja arviointi

Suomalaisten rahapelaamista seurataan ja arvioidaan laajalla väestötutkimuksella joka neljäs vuosi. Vuonna 2020 koottiin ja julkaistiin kaksi tilastoraporttia ja perusraportti Suomalaisten rahapelaaminen 2019 väestötutkimuksesta (27). Peliongelmat ovat yhtä yleisiä kuin ennenkin, rahapelien pelaaminen riskitasolla oli vähentynyt.) Kulutuksen kasautuminen on huomattava. 2,5 % pelasi 50 % rahapelien koko kulutuksesta. Tässä eniten rahaa kuluttavan, noin 72 000 hengen osuudessa, 62 % rahasta tuli henkilöiltä, joilla oli rahapeliongelma ja 14 prosenttia riskitasolla pelaavilta. Vain 24 % rahasta tuli henkilöiltä, jotka pelasivat ongelmitta. Vuonna 2019 rahapeliongelma oli yleisintä henkilöillä, jotka olivat työttömiä tai lomautettuja. Enemmistö vastaajista kannatti rahapeliautomaattien sijoittamista erillisiin pelisaleihin. Vastaajista 6,2 % oli pelannut vähintään yhtä yksinoikeusjärjestelmän ulkopuolista rahapeliä internetissä (noin 231 000 henkilöä). 98 % heistä oli pelannut myös Veikkauksen rahapelejä (14).

Kansainvälisessä yhteistyöartikkelissa todettiin, että valtaosa rahapelihaitoista ilmeni pelaajilla, joilla on lievempiasteinen ongelma, tämä taloudellisten haittojen, tunne-elämän haittojen ja työhön/opiskeluun liittyvien haittojen osalta. Terveyshaitat, ihmissuhdehaitat ja muut haitat, kuten rikollinen toiminta, liittyvät vakavampiasteisiin rahapeliongelmiin (14).

STM:n rahapelihaittojen seuranta ja sen mittareita määrittelevän työryhmän loppuraportti valmistui joulukuussa 2020.(16) Ministeriölle laadittiin myös suunnitelma rahapelihaittojen ajantasaisesta seurannasta, jonka tavoitteena on päästä lyhyellä aikavälillä kiinni rahapelihaittailmiössä tapahtuviin muutoksiin hyödyntäen erilaisia tiedon tuottamisen ja kokoamisen tapoja (15).

Jo vuosia on kaivattu arviota rahapelihaittojen kustannuksista. Niiden arviointi on erittäin haasteellista. Alkoholitutkimussäätiön toteuttamassa tutkimuksessa tuotettiin kuvaus mahdollisista rahapelirikollisuuteen liittyvistä kuluista, joka toimii esimerkkinä siitä, kuinka rahapelaamisen yhteiskunnallisten vaikutusten arviointiin samassa hankkeessa aiemmin kehitettyä kansanterveysvaikutusmallia voidaan hyödyntää. Kaiken kaikkiaan rahapelirikollisuuden yhteiskunnallisten kustannusten arvioitiin olevan noin 9,3 miljoonaa euroa vuodessa (perustuen 2011 aineistoon) (18).

Ehkäisevä työ

Rahapelipoliittisilla ratkaisuilla ja järjestelmässä tapahtuvilla rahapelitarjontaan ja kysyntään vaikuttavilla toimilla on olennainen merkitys haittojen ehkäisyn onnistumiselle. Rahapelihaittoja ehkäisevällä työllä (14) tarkoitetaan tässä raportin kohdassa kuntien ja alueiden tukemista ehkäisevän

päihdetyön lakisääteisissä tehtävissä (Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä 24.4.2015/523). 52-työ on osa ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelman toimeenpanoa.

Uutena avauksena on vuonna 2020 käynnistetty kartoitus muissa maissa oppilaitoksissa käytettävistä, rahapelihaittoja ehkäisevistä toimintamalleista yhteistyössä THL:n ehkäisevän päihdetyön toimintakokonaisuuden kanssa.

Kansalaisviestintää tehdään kohdennetusti. Vuoden vaihteessa 2020 – 2021 toteutettiin kansalaisviestintäkampanja ”Jos rahapelaaminen kuumottaa”. Kampanjan kohderyhmänä oli 18-34 -vuotiaat riskitasolla tai sitä enemmän pelaavat miehet. Tavoitteena oli kasvattaa tietoisuutta rahapelaamisen riskeistä ja osaltaan ehkäistä rahapelaamisesta syntyviä haittoja ja rahapeliongelmiin syntyä ja purkaa rahapeliongelmiin liittyvää stigmaa ja häpeää. Kampanja toteutettiin sosiaalisen median (Instagram, YouTube) kautta. (14)

Ammattilaisten osaamisen vahvistamisen kokonaisuudessa (15) tuotettiin opetus- ja koulutuskäyttöön kaksi videota: Auta asiakasta tunnistamaan rahapelaamiseen liittyvä virheellisiä uskomuksia ja Motivoivan haastattelu rahapelaavan asiakkaan kanssa. Poikkeustilanteen vuoksi Puhutaan rahapelaamisesta ja Rahapeliriippuvuus hallintaan -menetelmäkoulutukset muokattiin online-koulutuksiksi. (15)

Rahapeliongelman kohtaaminen sosiaalityössä -tukiaineiston sisältö työstettiin valmiiksi saadun palautteen perusteella (15). Lisäksi päivitettiin Työelämä pelissä-tukiaineisto yhteistyössä EHYT ry:n kanssa. (16) . Kummankin julkaisu vuoden 2021 puolella.

Peliklinikan ja rikosseuraamuslaitoksen yhteistyönä vahvistettiin rahapelaamisen puheeksiottoa, tunnistamista ja hoidon saatavuutta rikosseuraamusjärjestelmässä sekä järjestettiin kolme työkokousta pilotoidusta toimintamallista. (17)

Alueellisen tilanearvioinnin ja –seurannan tueksi väestötason maakuntakohtaiset rahapeli- ja rahapelihaittaindikaattorit lisättiin Tilasto- ja indikaattoripankki sotkanet.fi-palveluun Suomalaisten rahapelaaminen -väestötutkimusten pohjalta. (14)

Hoito ja palvelujärjestelmä

2020 toteutettiin kysely kunnissa rahapeliongelman hoitoon tarjolla olevista palveluista. Kyselyn tarkoituksena oli kartoittaa rahapeliongelman hoidon tilannetta kunnissa ja saada tietoa, miten hoito on järjestetty. Lisäksi haluttiin selvittää hoidon saatavuuteen ja laatuun liittyviä kehittämistarpeita. (18) Lisäksi valmisteltiin kilpailutus rahapeliongelmiin liittyvien palvelujen järjestämisen ja osaamisen kehittämisen alueellisen tuen vahvistamiseksi niin, että palvelut tulevaisuudessa vastaavat entistä paremmin kuntalaisten tarpeita (22). Tulokset julki 2021.

Rahapeliriippuvuuden hoito Naloksoni-sumutteella hankkeen päämuuttuja-analyysi on käynnissä eli selvitetään, oliko sumutteesta apua rahapelihiimon ja rahapeliriippuvuuden vakavuuden hoidossa. (19). Valmisteltiin esitystä rahapeliriippuvuuden Käypä hoito – suosituksen saamiseksi käsittelyyn käypä hoito -suosituksista päättävään toimikuntaan Duodecimille.

Peliklinikan 10-vuotiskaudesta tuotettiin raportti sekä julkaistiin siihen liittyvä tilastokatsaus Peliklinikan tunnuslukuja 2010–2020 (20). Raportissa kuvattiin Peliklinikan palvelukokonaisuutta, palveluissa tehtävää työtä ja asiakkaiden kokemuksia. Tilastokoosteen perusteella Peliklinikan palvelut tavoittavat ihmisiä monenlaisissa elämäntilanteissa: on vakaassa elämäntilanteessa olevia, työelämän ulkopuolella olevia, niukan toimeentulon kanssa kamppailevia, perheellisiä ja yksin asuvia. Miehet ja nuoremmat ikäryhmät painottuvat asiakaskunnassa.

Vuoden 2020 yhtenä teemana oli läheiset. Käynnistetyn läheisverkoston tavoitteena on tukea rahapelaajien läheisiä tutkimalla heidän neuvonta-, tuki- ja hoitotarpeitaan, kehittämällä läheisille räätälöityjä palveluita ja tukemalla heitä osallistumaan vahvemmin yhteiskunnalliseen keskusteluun koskien rahapelaamista ja läheisten asemaa. Käynnistetty läheisverkosto järjesti ammattilaisille suunnatun webinaarin (33). Rahapelaajien läheisten hakeutumisesta palveluihin julkaistiin tutkimus. Moni läheinen haki ensisijaisesti apua rahapelaajalle. Osa läheisistä oli hakenut apua itselleen A-klinikoilta, terveydenhuollosta tai työterveyshuollosta. Jos läheiset eivät osaa hakea itselleen apua siksi, etteivät he tiedä palveluista tai he pelkäävät leimaantumista, he voivat kärsiä terveyseroista ja sosiaalisesta eriarvoistumisesta. Viimeistelyssä kirja ” Riippuvuus perheessä”, jossa mm. THL:n tutkijat valottavat teemaa useasta näkökulmasta (33). Lisäksi käynnistettiin läheisen ja perheen tuki- ja hoitomuotoja kartoittavan systemaattisen kirjallisuuskatsauksen tekeminen (29).

Alkoholitutkimussäätiön rahapelitutkimukseen kohdennetulla apurahalla julkaistua

ATSin rahoituksella julkaistiin raportointivuonna useita artikkeleita. Näissä tutkimuksissa havaittiin mm., kuinka ikääntyvän väestönosan rahapelihaitat ovat yhteydessä rahapelirakenteisiin ja –kulttuuriin sekä haittojen ymmärtämiseen yksilön ongelmana. Ravivedonlyöjät olivat häviöpäivän jälkeen pidempään pelaamatta kuin tasoihin tai voittoon päätyneen päivän jälkeen. Video- ja rahapelaamisen eroja ja rajapintoja tutkittiin, esimerkkinä tutkimus, jossa todettiin videopelaamisen ja rahapelaamisen lähenevät enenevässä määrin toisiaan, mikä edellyttää viranomaisilta ja hoitojärjestelmiltä uusia arvioita ongelmien hallinnan osalta.

Digipelaaminen

Raportti päättyy osioon digipelaamisesta. Rahapelaaminen ja digipelaaminen ovat samantyyppisiä ilmiöitä, joskin erojakin toki on. Rahapeli-ilmiötä tutkitaan tällä hetkellä suhteellisen laajasti, mutta digipelaamisesta ja siihen liittyvistä haitoista ei juuri tiedetä, vaikka tarve tiedolle on ilmeinen. Osana 52-rahoitusta on käynnistynyt tutkimusta ja pienimuotoista kehittämistyötä digi- ja rahapelaamisen yhdyspinnalle. (37)

Taulukko 2. Vuoden 2020 toiminta tulostavoitteittain (tulostavoitteet asetettu vuoden 2023 loppuun).
Järjestysnumerot pystysarakkeissa viittaavat painopistekohtaisiin tulostavoitteisiin taulukossa 1.

1. Rahapelijärjestelmän ja sen toimeenpanon arviointi ja tuki	2. Haittojen määrittely, mittaaminen ja taso	3. Riskiryhmät ja riskipelaaminen	4. Tuen ja hoidon saatavuus ja laatu
<p>1 ja 2:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Aineistoja kerätty, analysoitu, käsikirjoituksia runsaasti työn alla ja valmistunut, artikkeleita julkaistu - Järjestelmän arviointia ja kansainvälistä vertailua eri näkökulmista tehty ja käynnissä (esim. tuki rajoituksille, saatavuus, toimivuus, tehokkuus, tuotto, vastuullisuus, markkinointi, intressit) - Järjestelmän ulkopuolinen pelaaminen – myös seuranta - Internet; markkinointi, vastuullisuus - Lausunnot, arpajaislakihanke - Arviointiryhmän työ 	<p>Läpileikkaavaa / painopisteet.</p> <p>1. Väestötutkimus, raportointi, jatkoanalyysit käynnissä Haittaseurannan ja tutkimuksen kokonaisuus rakenteilla .Mm. ajantasainen seuranta. .</p> <p>Koronan huomiointi.</p> <p>2. Monipuolinen haittatutkimus ja aineistot lisäävät ymmärrystä</p> <p>3. Indikaattorityöryhmän työ perustana, työ jatkuu. Maakuntatasolla Sotkanet.</p> <p>4. Tavoitetaso/ haittojen vähentäminen/ sisältyy rahapelipoliittiseen ohjelma, käynnistyy 2021</p>	<p>1. Veikkausdatan pilotointi, arpajaislakihanke</p> <p>2. Riskipelaamisen rajojen määrittely käynnissä/ kv hanke, päätös pilotoinnista</p> <p>3. Puheeksiottoa edistetään monin eri tavoin, pilottialue. Työkalut, koulutus</p> <p>4. Vaikuttavat menetelmät/ Pakka, kouluhanke Tutkimustarve.</p> <p>5. Ehkäisevää työtä resursoitu ja ehkäisyä kehitetään osana EPT:tä</p>	<p>1. Kuntakyselyn analyysin viimeistely , kirjaamista edistetään</p> <p>2. Aluehankkeet (ehkäisy, hoito) käynnisteillä tavoitteenaan laatu, saatavuus ja saavutettavuus sisältävät arvioinnin.</p> <p>Koronan huomiointi.</p> <p>3. Integrointi soterakenteisiin</p> <p>4. Peliklinikatyö, kehittäminen ja tutkimus, yhteistoimintaryhmä</p> <p>5. Menetelmätutkimusta ja koulutusta.</p> <p>Läheisteema.</p> <p>Esitys: Käypä hoito -suositus</p>

Toiminnan yksityiskohtaisempi raportointi osa-alueittain/ painopisteet:

1. RAHAPELIJÄRJESTELMÄ JA -POLITIikka (painopiste 1)

1. Muutokset rahapelipoliittisessa asemoitumisessa

Raportointivuonna käynnistettiin uusi, monivuotinen tutkimushanke, jossa selvitetään, miten keskeisten rahapelipoliittisten toimijoiden (media, edunsaajat, poliittiset puolueet) asemoituminen on muuttunut viime vuosina. Hankkeen tavoitteena on tuottaa pysyvä tietokanta ja tutkimustietoa, jonka avulla voidaan arvioida ja ennakoita haasteita rahapelijärjestelmän kehittämiseksi, sekä arvioida rahapelijärjestelmän mahdollisuuksia nykyistä tehokkaampaan rahapelihaittojen ehkäisyyn ja vähentämiseen. Tutkimusaineistona käytetään arpajaislakilausuntoja sekä valtakunnallisten medioiden julkaisemia tekstejä. Tutkimuksesta on valmisteilla kolme artikkelia.

Vastuutaho: THL

2. Pelitavat ja rahapelipoliittiset mielipiteet

Hankkeen tavoitteena on selvittää, ovatko väestön rahapelipoliittiset mielipiteet yhteydessä pelitapoihin ja sosiodemografiseen taustaan. Tutkimus perustuu Suomalaisten rahapelaaminen 2015-aineistoon. Tutkimuksesta valmisteltiin artikkeli, ei vielä julkaistu 2020.

Vastuutaho: THL

3. Omistajaohjaus

Tarkastellaan globaalin toimintaympäristön vaikutuksia suomalaiseen rahapelitoimintaan ja sen omistajaohjaukseen. Laadullinen tutkimustyö perustuu rahapelihaittatyötä tekevien virkamiesten sekä Veikkauksen ja VNK:n omistajaohjausosaston edustajien haastatteluihin koskien omistajaohjausta sekä rahapelitoimintaa ja -politiikkaa Suomessa. Tutkimuksesta valmisteltiin ensimmäinen käsikirjoitus. Tarkoitus on selvittää, mikä on kilpailun merkitys ja miten rahapelien kysynnän ohjaaminen luvalliseen ja säänneltyyn rahapelitarjontaan on onnistunut.

Vastuutaho: THL

4. Suomen rahapelijärjestelmän julkisuuskuva ja funktiot

Tarkastellaan rahapelaamisen yksinoikeusjärjestelmän julkisuuskuva ja rahapelitarjonnan tehtävää Suomessa. Millä tavalla väestötasolla sekä mediassa keskustellaan sääntelystä, markkinoinnista, pelihaittojen ehkäisystä sekä rahapelituottojen jakamisesta. Lisäksi tarkastellaan Ahvenanmaan rahapeliyhtiö Pafin roolia Ahvenanmaan yhteiskunnassa verrattuna Veikkaukseen ja osana suomalaista järjestelmää.

Tavoitteena on täydentää väestökyselyistä saatuja tuloksia sekä muodostaa käsitys rahapelijärjestelmästä käytävästä julkisesta keskustelusta. Aineistoina fokusryhmä-haastatteluaineisto (kerätty 2017–2018); media-aineisto (2017–2019) ja sosiaalisen median aineisto (kerätty 2019). Tutkimuksesta on vuodenvaihteeseen mennessä julkaistu yksi artikkeli ja toinen odottaa julkaisua alkuvuodesta.

Suomalaiset rahapeliin pelaajat eivät täysin luota siihen, että yksinoikeusjärjestelmä pystyy yhdistämään rahapeliuottojen keräämisen ja kuluttajien suojelun uskottavalla tavalla. Laajan haastatteluaineiston analyysin pohjalta voidaan sanoa, että luottamuksen lujittamiseksi olisi vahvistettava monopolin ennaltaehkäisemisen ja vastuullisuuden toimintoja. (Lerkkanen ym. 2020)

Vastuutaho: CEACG

5. Suomalainen yksinoikeusjärjestelmä kansainvälisen rahapeliteollisuuden näkökulmasta

Hanke tarkastelee rahapeliin tuotantopuolta, edunsaajia sekä rahapeliteollisuuden sidosryhmiä vertailemalla suomalaisen rahapelijärjestelmän taloudellista logiikkaa muihin eurooppalaisiin rahapeliyhtiöihin ja järjestelmiin. Selvitetään, miten Veikkaus vertautuu muihin eurooppalaisiin yhtiöihin ja miten yksinoikeusjärjestelmä vertautuu etenkin lisenssijärjestelmän toimijoihin. Tutkimusaineistona käytetään rahapeliyhtiöiden julkaisemia tuloslaskelmia. Aineistonkeruu toteutettiin vuonna 2019 ja vuonna 2020 raportoitiin tulokset. Lisäksi valmistui useita käsikirjoituksia.

Julkaistussa artikkelissa vertailtiin pohjoismaisten rahapeliyhtiöiden tehokkuutta tuottaa rahaa yhteiskunnalle sekä kustannustehokkuuteen. Vertailussa todettiin, että Veikkaus tuottaa eniten varoja yhteiskunnalle. Yhtiöiden tehokkuus vaikuttaa riippuvan etenkin pelitarjonnan painotuksista ja kilpailutilanteesta markkinoilla. (Nikkinen ja Marionneau 2020.)

Vastuutaho: CEACG

6. Tampereen kasino

Tarkastellaan Tampereelle avattavan kasinon alueellisia ja sosiaalisia vaikutuksia ennen kasinon avautumista. Pyritään ymmärtämään laaja-alaisesti kasinon perustamiseen liittyvät sosiaaliset vaikutukset alueeseen, sen asukkaisiin ja eri viranomaisiin. Tuotetaan ennakoivaa tietoa mahdollisista sosiaalisista vaikutuksista päätöksenteon tueksi. Haastatellaan kasinohankkeessa ja sen päätöksenteossa mukana olevia paikallisia vaikuttajia sekä sosiaalitoimen ja poliisin edustajia (osa haastattelu- ja mediadatasta kerätty 2018–2019). Valmisteltiin tutkimusartikkeli.

Vastuutaho: CEACG, ATS

7. Kasinotoiminnan hyödyt ja haitat

Tutkitaan rahapeliin toiminnan alueellisia vaikutuksia, kun paikkakunnalle perustetaan kasino. Mitä hyötyä ja haittaa pelikasinotoiminnasta voi olla? Ketkä ovat pelikasinotoiminnan puolella ja ketkä vastustavat sitä? Tuotetaan tutkimukseen perustuvaa tietoa rahapeliin toiminnan alueellisista vaikutuksista suomalaisen rahapeliin toiminnan näkökulmasta. Kirjallisuuskatsaukseen perustuva käsikirjoitus on laadittu.

Vastuutaho: THL, CEACG

8. Rahapeliyhtiöt netissä: someaktiivisuus

Selvitetään, miten suomalaiset ja ruotsalaiset rahapeliyhtiöt toimivat ja mainostavat sosiaalisessa mediassa.

Tutkitaan, miten rahapeliyhtiöt puhuttelevat suomalaisia sosiaalisessa mediassa sekä verrataan sisältöjä Ruotsissa toimiviin rahapeliyhtiöihin. Tutkimusaineisto koostuu rahapelimainostajien julkaisuista Facebookissa, Twitterissä, Instagramissa ja YouTubessa. Ruotsi-Suomi vertailu (järjestelmämuutosten ennen-jälkeen-analyysi). Yhteistyöhanke, jossa Ruotsin osahanketta johtaa Karolinska Institutet. Raportointivuonna tutkimus oli analyysivaiheessa.

Vastuutaho: CEACG

9. Internet rahapelaamisen ja rahapelihaittojen ehkäisyn ympäristönä

Tarkastellaan ulkomaalaisten rahapeliyhtiöiden toimintaa sosiaalisessa mediassa, vastuulliseen pelaamiseen liittyvää viestintää ja vastuullisuutta haastavia viestejä. Kartoitetaan ulkomailla toimivien rahapeliyritysten suomalaisille kohdistamaa sosiaalisen median mainontaa ja keinoja houkutella suomalaisia sosiaalisessa mediassa Tutkimuksen suunnittelu ja valmistelu käynnistyi vuoden 2020 aikana.

Valmisteltiin raporttia Yksinoikeusjärjestelmän ulkopuoliset rahapeliyhtiöt puhuttelevat suomalaisia sosiaalisessa mediassa.

Vastuutaho: CEACG

10. Arpajaislain ulkopuolinen rahapelitoiminta internetissä

Tutkitaan arpajaislain ulkopuolista rahapelitoimintaa, jonka tavoitteena on suomalaisten rahapelaajien rekrytointi sivustoilleen. Miten arpajaislakia ja EU-lainsäädäntöä kierretään? Miten rahapelaaminen voitaisiin estää näille sivustoille? Aiheesta valmisteltiin käsikirjoitus.

Vastuutaho: THL, CEACG

11. Muita rahapelijärjestelmään ja -politiikkaan liittyviä tuotoksia

Julkaistiin artikkeli, jossa vertaillaan eri Euroopan rahapeliyhtiöiden tilinpäätösten kustannusrakennetta ja analysoidaan mitkä tahot hyötyvät rahallisesti rahapelaamisesta. Tutkimus osoittaa, että keskimäärin valtaosa rahapeliyhtiöiden tuotoista jaetaan takaisin yhteiskunnalle. Noin kolmasosa tuotoista menee erinäisiin toimintakuluihin, joista komissiot myyntiverkostolle muodostavat tärkeimmän osan. (Marionneau ja Nikkinen 2020a.)

Systemaattisessa kirjallisuuskatsauksessa arvioidaan, vähentääkö rahapelikulutus kulutusta muilla sektoreilla. Tulokset osoittavat, että rahapelaaminen vaikuttaa tuottavan lisäarvoa ainoastaan paikoissa, joissa kulutus oli vähäistä ennen rahapelaamisen (lähinnä matkakohteiksi tarkoitettujen kasinoiden) tuloa. Sen sijaan lisääntyvä rahapelaaminen arkisissa tiloissa vähentää muuta kulutusta. (Marionneau ja Nikkinen 2020b.)

Suomalaista rahapelimonopolia vertailtiin alkoholimyynnin ja rautateiden matkustajaliikenteen monopoleihin media-analyysin avulla. Tulokset osoittavat, että rahapelimonopoli on hyvin erityinen myös kotimaisessa vertailussa. Siinä missä sekä alkoholimyynnin ja rautateiden matkustajaliikenteen monopoleja on avattu tarkasteluajana (2014–2017), rahapelimonopolia on vahvistettu. Tämä vaikuttaa johtuvan laajemmasta sidosryhmien ja edunsaajien verkostosta. (Marionneau ja Hellman 2020.)

Vastuutaho: CEACG

Suuret ikäluokat, vuosina 1945–1955 syntyneet ihmiset, ovat elinaikanaan nähneet rahapelaamisen muuttuvan harmittomista hyvien tarkoitusten tukemisen peleistä nykyiseen kaupalliseen rahapelaamiseen. Ikääntyvän väestönosan rahapelihaitat ovat yhteydessä rahapelirakenteisiin ja -kulttuureihin sekä haittojen ymmärtämiseen yksilön ongelmana – ei niinkään koulutukseen tai sukupuoleen perustuvan syrjäytymisen näkökulmasta. Rahapelaamisesta johtuvien haittojen ymmärtäminen ihmisen omaksi syyksi voi estää avun hakemista. (Heiskanen ja Matilainen 2020.)

Vastuutaho: tutkimusapuraha/ ATS

Käynnisteillä pohjoismainen yhteistyöhanke (Suomesta CEACG, THL) koronan vaikutuksista rahapelaamiseen.

12. Veikkauksen pelirajoituskokonaisuuden toimivuuden arviointi

Selvityksen kohteena on, miten hyvin Veikkauksen eri pelaamisen hallinnan välineet vastaavat tarkoitustaan ja toimivat tehokkaasti haittojen ehkäisyssä STM:n rahapelien toimeenpanosta aiheutuvien haittariskien ja haittojen arviointiryhmän työn tueksi. Tavoitteena on tuottaa Veikkauksen aineistoihin perustuva katsaus välineiden hyödyllisyydestä sekä antaa tämän perusteella jatkosuosituksia välineiden kehittämisen ja uusien välineiden käyttöönoton suhteen. Työ on pilotointivaiheessa.

Vastuutaho: THL, STM

13. Raha-automaattipelien haittojen hallinta

Rahapelien toimeenpanosta aiheutuvien haittariskien ja haittojen arviointiryhmä / STM teetti selvitystyön rahapeliautomaattien ja automaattipelien haittojen hallinnasta tutkimuskirjallisuuden ja vertailumaiden esimerkkien kautta:

Tutkimustiedon pohjalta voidaan todeta rahapeliautomaattien ja automaattipelien aiheuttavan merkittäviä haittoja Suomessa ja kansainvälisesti. Muun muassa pelien ja peliympäristöjen piirteet, nopeus ja pelaamisen jatkuvuutta korostavat tekijät lisäävät pelihaittoja. Myös pelien laaja saatavuus vaikuttaa olevan yhteydessä haittojen määrään. Saatavuuden rajoittamisen ohella pakollinen tunnistautuminen ja pelaamisen seurantadatan hyödyntäminen rajoitusten asettamisessa edistävät aiemman tutkimuksen mukaan pelaamisen hallintaa

Keskeinen päätelmä on, että toimeenpanoa koskevissa ratkaisuissa tulisi tarkastella haittoihin vaikuttavia eri ulottuvuuksia yhdessä. Nämä ulottuvuudet ovat: 1) pelien piirteet ja rahapeliautomaattien ominaisuudet, 2) pelirajoitukset ja pelaamisen hallintakeinot sekä 3) rahapeliautomaattien ja automaattipelien saatavuus ja saavutettavuus. Rahapelien suoran toimeenpanon lisäksi tähän kokonaisuuteen kuuluu myös 4) rahapelien markkinointi.

(Heiskanen ym 2020.)

Vastuutaho: STM (osa kirjoittajista 52-kokonaisuudesta)

2. RAHAPELAAMISEN JA RAHAPELIHAITTOJEN SEURANTA JA ARVIOINTI

14. Rahapelaamisen ja rahapelihaittojen seuranta ja arviointi väestötutkimuksin

Rahapelihaittoja tarkastellaan eri näkökulmista: 1) rahapeliongelman vakavuus (riskitason pelaaja, ongelmapelaaja, todennäköinen rahapeli riippuvuus), 2) rahapelihaitat (määrä ja laatu) sekä 3) rahapelaamisen käytetty aika ja raha (pelaamisen useus, pelattujen pelityyppien määrä, rahapelikulutus). Väestötutkimuksin tuotetaan luotettavaa ja ajankohtaista tietoa rahapelihaittojen ehkäisyyn ja vähentämiseen, sekä järjestelmän ja hoidon tarpeen arviointiin sekä niihin liittyvään päätöksentekoon ja kehittämiseen rahapelihaittainsidikaattorit sekä niiden ajallinen ja paikallinen vertailukelpoisuus huomioiden. Aineistoina Suomalaisten rahapelaaminen väestötutkimus ja Rahapelikysely. Useita artikkeleita arvioitavana ja työn alla.

Vuonna 2020 raportoitiin Suomalaisten rahapelaaminen 2019 väestötutkimuksen tulokset. Julkaistiin kaksi tilastoraporttia: Rahapelaaminen ja peliongelma – Suomalaisten rahapelaaminen 2019 (Salonen ym. 2020a.) ja Rahapelaamiseen liittyvät asenteet ja mielipiteet – Suomalaisten rahapelaaminen 2019 (Salonen ym. 2020b) sekä perusraportti Rahapelaaminen, peliongelmat ja rahapelaamiseen liittyvät asenteet ja mielipiteet vuosina 2007 – 2019. Suomalaisten rahapelaaminen 2019 (Salonen ym. 2020c). Kaikista raporteista julkaistiin tiedotteet (THL 2020 a,b,c). Tässä joitakin nostoja tuloksista:

Rahapelikulutuksesta 35 % pelasivat henkilöt, joilla on rahapeliongelma ja 17 % rahasta tuli riskitasolla pelaavilta. 2,5 % pelasi 50 % rahapeliä koko kulutuksesta. Tässä eniten rahaa kuluttavan, noin 72 000 hengen osuudessa, 62 % rahasta tuli henkilöiltä, joilla oli rahapeliongelma ja 14 prosenttia riskitasolla pelaavilta. Vain 24 % rahasta tuli henkilöiltä, jotka pelasivat ongelmitta. Vuonna 2019 rahapeliongelma oli yleisintä henkilöillä, jotka olivat työttömiä tai lomautettuja. Enemmistö vastaajista kannatti rahapeliautomaattien sijoittamista erillisiin pelisaleihin.

Väestötutkimus toteutetaan joka neljäs vuosi. Peliongelmat ovat yhtä yleisiä kuin ennenkin, rahapeliä pelaaminen riskitasolla oli vähentynyt. 2019 väestötutkimuksen vastaajista 6,2 % oli pelannut vähintään yhtä yksinoikeusjärjestelmän ulkopuolista rahapeliä internetissä (noin 231 000 henkilöä). 98 % heistä oli pelannut myös Veikkauksen rahapelejä.

Kansainvälisessä yhteistyöartikkelissa (Browne ym. 2020) todettiin, että valtaosa rahapelihaitoista ilmeni pelaajilla, joilla on lievempiasteinen ongelma, tämä taloudellisten haittojen, tunne-elämän haittojen ja työhön/opiskeluun liittyvien haittojen osalta. Terveyshaitat, ihmishuuhdehaitat ja muut haitat, kuten rikollinen toiminta, liittyvät vakavampiasteisiin rahapeliongelmiin.

Väestötason maakuntakohtaiset rahapeli- ja rahapelihaittainsidikaattorit tuotettiin Suomalaisten rahapelaaminen -väestötutkimusten pohjalta Tilasto- ja indikaattoripankki sotkanet.fi-palveluun.

15. Rahapelihaittailmiön ajantasainen seurantakokonaisuus

STM antoi syksyllä 2020 THL:lle toimeksiannon laatia suunnitelma ajantasaiseen rahapelihaittojen seurantaan. Suunnitelma luovutettiin ministeriölle 30.11.2020. Suunnitelman mukaan ajantasaisseurantakokonaisuus käynnistetään vuoden 2021 alusta. Toiminta pitää sisällään seuraavat neljä osakokonaisuutta: 1) koordinaatiotyöryhmän perustaminen ajantasaista rahapelihaittojen

seurantaa kehittämään, tuottamaan ja tulkitsemaan; 2) asiantuntijapaneelien suunnittelu ja kokoaminen (ehkäisy, hoito) tuottamaan tietoa kentällä nopeasti syntyviin ilmiöihin ja tarpeisiin; 3) ajantasaistiedon käytön hyödynnettävyyden edistäminen muun muassa kuntien ja hyvinvointialueiden ehkäisevän päihdetyön suunnittelussa ja seurannassa sekä 4) yksinoikeusjärjestelmän ulkopuolelle suuntautuvan rahapelaamisen seurannan ja arvioinnin kehittäminen.

Vastuutaho: THL

16. STM:n asettama rahapelihaittojen seurantaa ja sen mittareita määrittelevän työryhmän työskentely ja loppuraportti

STM:n asettamispäätöksessä (28.5.2019) työryhmän tavoitteena oli määritellä soveltuvat ja kattavat haittaseurannan mittarit ja Veikkauksen pelidatan käytön periaatteet erilaisiin tutkimuksellisiin ja sovelluksellisiin tarkoituksiin rahapelihaittojen seurannassa ja tutkimuksessa sekä ehkäisy- ja hoidon kehittämisessä. Tavoitteeksi asetettiin myös yhteisistä seurantaa koskevista käytännöistä ja periaatteista sopiminen eri osapuolten välillä. Työryhmän raportti julki tammikuussa 2021.

Raportissa luodaan katsaus toimintaympäristöön ja ilmiöön sekä esitellään seurannan kannalta keskeisiä toimijoita. Työryhmä pyrki määrittelemään sosiaalisia, terveydellisiä ja taloudellisia haittoja kuvaavia indikaattoreita ilmiön eri tasoilta (yksilö–yhteisö–yhteiskunta). Saatavilla olevat indikaattorit painottuvat yksilötasolle. Työryhmä esitti, että tietopohjaa tulee vahvistaa yhteisö- ja yhteiskuntatasoisten indikaattoreiden kehittämistyöllä.

Työryhmä katsoi, että Veikkauksen datan laajempi hyödyntäminen toisi merkittävää lisäarvoa rahapelihaittojen seurantaan ja ehkäisyyn. Tämä näyttäisi kuitenkin edellyttävän muutoksia arpajaislakiin.

Vastuutaho: STM

17. Rahapelaamisen tutkimuksellinen seuranta Suomessa

Tuotettiin katsaustyyppinen yhteenveto rahapelaamisen tiedonkeruista ja tutkimuksellisesta seurannasta Suomessa. Hankkeen tavoitteena oli tuottaa kuvaus edellä mainituista tietolähteistä ja tiedonkeruista, tunnistaa tietoaaukkoja ja antaa suosituksia tiedonkeruun kehittämiseksi Suomessa. Julkaistaan 2021.

Vastuutaho: THL, ATS

18. Rahapelaamisen yhteiskunnalliset vaikutukset – kustannusesimerkinä rahapelirikollisuus

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on tuottaa suuntaa antava kuvaus mahdollisista rahapelirikollisuuteen liittyvistä kuluista, joka toimii esimerkkinä siitä, kuinka rahapelaamisen kansanterveysvaikutusmallia voidaan hyödyntää rahapelaamisen yhteiskunnallisten vaikutusten arvioinnissa. Mallissa rahapelaamisen vaikutukset jaetaan positiivisiin ja negatiivisiin. Vaikutukset voidaan luokitella taloudellisiin vaikutuksiin, työvaikutuksiin ja terveyteen ja hyvinvointiin liittyviin vaikutuksiin. Vaikutuksia voidaan puolestaan tarkastella yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan tasolla. Ajallinen taso käsittää rahapelaamisen vaikutukset yksilöön, yhteisöön ja yhteiskuntaan. Näitä ovat

yleiset välittömät vaikutukset, ongelmapelaamisen vaikutukset ja rahapelaamisen pitkäaikaisvaikutukset.

Rahapelirikollisuuteen liittyviä kustannuksia muodostuu hälytyskeskuksen toiminnasta, poliisin hälytystehtävistä ja esitutkinnasta sekä syyttäjän toiminnasta. Näistä aiheutuneet suorat kustannukset olivat arviolta 580 222 euroa vuodessa. Oikeudenkäyntikulut olivat 221 946 euroa ja rangaistusten täytäntöönpanon kustannukset 381 027 euroa. Lisäksi kustannuksia aiheutui väkivaltarikoksista aiheutuneiden vammojen hoidosta ja omaisuusrikoksista, sekä epäsuoria kustannuksia rahapelirikollisuuden takia menetetyistä työpanoksesta yhteensä 8 166 095. Kaiken kaikkiaan rahapelirikollisuuden yhteiskunnallisten kustannusten arvioitiin olevan noin 9,3 miljoonaa euroa.

Tuloksia tarkastellessa on hyvä pitää mielessä, että luvut ovat tilastoihin perustuvia arvioita ja pohjautuvat vuonna 2011 tehtyyn tutkimukseen rahapelirikollisuudesta. Lisäksi on muistettava, että haitat ja hyödyt, joille ei voida asettaa hintalappua, ovat usein yhteiskunnan ja kansanterveyden kannalta tärkeimpiä.

(Latvala, Konu ja Lintonen T 2020.)

Vastuutaho: ATS

3. EHKÄISEVÄ TYÖ (painopisteet 2 ja 3)

19. Lain mukaisen alueiden/kuntien rahapelihaittojen ehkäisyn valtakunnallinen tuki ja kehittäminen

Kansainvälisten oppilaitoksissa käytettävien rahapelihaittoja ehkäisevien toimintamallien kartoitushankkeelle tehtiin projektisuunnitelma ja menetelmien kartoitus yhteistyössä THL:n ehkäisevän päihdetyön kokonaisuuden kanssa. Rahapelihaittoja ehkäisevän mallin pilotoinnin suunnittelu oppilaitoksissa siirtyy vuodelle 2021.

Aloitettiin rahapelaamista koskevan terminologian kokoamistyö. Tarkoituksena on koota aikaisemman terminologian kehittämistyön pohjalta ja verkostojen avulla alan käsitteistöä ja yhtenäistää esim. kansalaisviestinnässä käytettäviä rahapelaamiseen liittyviä termejä. Lisäksi on tarkoitus tuottaa ohjeistusta siitä, kuinka sanavalinnoilla voidaan vaikuttaa rahapeliongelmiin liittyvän stigman vähentämiseksi.

Käynnistettiin joulukuussa 2020 kansalaisviestintäkampanja ”Jos rahapelaaminen kuumottaa”. Kampanjan kohderyhmänä olivat 18-34 -vuotiaat riskitasolla tai sitä enemmän pelaavat miehet. Tavoitteena oli kasvattaa tietoisuutta rahapelaamisen riskeistä, osaltaan ehkäistä rahapelaamisesta syntyviä haittoja ja ehkäistä rahapeliongelmiin syntyä sekä purkaa rahapeliongelmiin liittyvää stigmaa ja häpeää. Kampanja toteutettiin sosiaalisen median (Instagram, YouTube) kautta. Kampanja jatkuu alkuvuonna 2021. Osana kansalaisviestintäkampanjaa hankittiin ja toteutettiin natiivimainontana toteutettu artikkeli, joka julkaistaan maaliskuussa 2021 Ilta-Sanomien liitteenä olevassa Oma talous erikoisjulkaisussa. Blogikirjoituksessa kiinnitettiin huomio arpojen ostoon alaikäisille (Salonen ja Hagfors 2020). Lisäksi toimintakokonaisuuden asiantuntijat ovat antaneet lukuisia haastatteluita ja pitäneet esityksiä eri foorumeilla sekä osallistuneet aktiivisesti aihetta käsittelevää keskusteluun sosiaalisessa mediassa.

Vastuutaho: THL

20. Vahvistetaan ammattilaisten osaamista rahapelihaittojen ehkäisyssä ja hoidossa

Tuotetaan tutkimustietoon pohjautuvaa laadukasta koulutusta ja materiaaleja sote- ja sivistystoimen ammattilaisten osaamisen vahvistamiseksi rahapeliongelman kohtaamiseen ja ehkäisyyn sekä hoidon tueksi. THL:n Alkoholi, tupakka ja riippuvuudet –aiheivuston Rahapelit-osan uudistaminen käynnistettiin (<https://thl.fi/pelihaitat>). Rahapelihaittoja käsittelevä, THL:n koordinoima rahapelihaittatoimijoiden yhteisosasto Nuori2020 -valtakunnalliset kasvatuksen ja nuorisotyön päivät - tapahtumassa 14.–16.1.2020, Aikuissosiaalityön päivillä Tampere-talolla 30.–31.1.2020 sekä virtuaalinen osasto Mielenterveyspäivillä 17.–18.11.2020.

Raportointivuonna on tuotettu kaksi videota opetus- ja koulutuskäyttöön: Auta asiakasta tunnistamaan rahapelaamiseen liittyvä virheellisiä uskomuksia ja Motivoiva haastattelu rahapelejä pelaavan asiakkaan kanssa. Videot löytyvät THL:n Youtube-kanavalta. Virheelliset uskomukset:

<https://www.youtube.com/watch?v=lxIDbR4burl> ja Motivoiva haastattelu: [Motivoiva haastattelu rahapelaavan asiakkaan kanssa.](#)

Rahapelihaittatoimijoiden kanssa perustettiin Osaamisen kehittämisen verkosto kentän koulutuskysyntään vastaamiseksi sekä koulutustarjonnan ja -materiaalien kehittämiseksi. Aloitettiin Rahapelaaminen puheeksi -oppaan kehittäminen ja siihen sopivien videoiden suunnittelu.

Aloitettiin Rahapeliongelman kohtaaminen -verkkokurssin uudistamistyö. Käynnistettiin asiantuntijoiden, sidosryhmien ja asiakkaiden sitouttaminen verkkokurssimateriaalin kehittämiseen ja tuottamiseen. Puhutaan rahapelaamisesta ja Rahapeli-riippuvuus hallintaan -menetelmäkoulutusten sisältö tuotettiin ja muokattiin online-koulutuksiksi vuodelle 2021.

Työstettiin Rahapeliongelman kohtaaminen sosiaalityössä -tukiaineiston sisältö valmiiksi saadun palautteen perusteella. Tukiaineisto julkaistaan vuonna 2021.

Useat 52-asiantuntijat ovat osallistuneet 2021 ilmestyvän Duodecimin Peliriippuvuus -kirjan toimitus- ja kirjoitustyöhön. Kirjassa käsitellään digi- ja rahapeliongelmiä sekä niihin johtavia tekijöitä, haittoja, tunnistamista ja hoitoa sekä ennaltaehkäisyä. Samoin on toimitettu ja kirjoitettu Gaudeamuksen Riippuvuus perheessä -teosta, joka ilmestyy niin ikään 2021 (tästä enemmän tämän raportin kohdassa 33)

Vuoden aikana on pidetty esityksiä ja luentoja seminaareissa sekä kaksiosainen luentokokonaisuus Veikkauksen henkilökunnalleen järjestämässä Webinaarissa ”Rahapeliongelma ilmiönä, tuki ja hoito, sekä rahapeliyhtiön työntekijöiden riskit ja suojakeinot. (n= 500)”.

Vastuutaho: THL

21. Rahapelaamisen puheeksioton, tunnistamisen ja lyhytneuvonnan edistäminen

Toimintakokonaisuuden tavoitteina on Rahapelaamisen puheeksiottamisen edistäminen sote-palveluissa, rahapeliongelman syntyminen ehkäiseminen varhaisen puheeksioton ja tunnistamisen avulla sekä estää jo olemassa olevan ongelman syventyminen.

THL:n 2018, kanadalaisesta alkuperäisaineistosta (D. Hodgins) julkaisemasta Avaimia rahapeliongelman hallintaan-aineistosta on tulossa verkkoversio Peluurin toimesta, internetpohjaista työvälinettä suunniteltiin yhteistyössä Peluurin, A-klinikkasäätiön ja TH:n kesken. [Rahapelaaminen puheeksi](#) -aineistoa (THL) markkinoitiin Nuori 2020 tapahtumassa ja Aikuissosiaalityön päivillä. Päivitettiin Työelämä pelissä - tietoa rahapelihaittojen tunnistamisesta ja ehkäisemisestä työyhteisössä -

tukiaineistoa yhteistyössä EHYT ry:n kanssa, jäiden julkaisu vuoden 2021 puolella. Suunnitellut alueelliset koulutustilaisuudet siirtyivät koronan vuoksi vuoteen 2021.

Vastuutaho: THL

22. Rahapeliongelman ehkäisy ja hoito osaksi yhdyskuntapalvelua

Hankkeessa vahvistetaan rahapelaamisen puheeksiottoa, tunnistamista ja hoidon saatavuutta rikosseuraamusjärjestelmissä. Ongelmallisen rahapelaaminen tunnistaminen sekä riittävien tukitoimien räätälöiminen ja saatavuus ovat tärkeitä esimerkiksi uusintarikollisuuden ehkäisyn kannalta. Tavoitteena on vakiinnuttaa rahapeliongelman hoito osaksi yhdyskuntapalvelua Helsingin ja Uudenmaan yhdyskuntaseuraamustoimistoissa ja luoda pohjaa valtakunnalliselle toimintamallille. Lisäksi tavoitteena on, että rahapeliongelman tunnistaminen, puheeksiotto ja lyhytneuvonta sisällytetään tulevaan yhdyskuntaseuraamustoimistojen ja vankiloiden yhteiseen tietojärjestelmään. Toteutus yhteistyössä Peliklinikan ja Rikosseuraamuslaitoksen edustajien kanssa.

Peluurin Peli Poikki -ohjelmaa esiteltiin valtakunnallisilla yhdyskuntaseuraamuspäivillä. Helsingin ja Uudenmaan yhdyskuntaseuraamustoimistojen kanssa järjestettiin työkokouksia vuonna 2020, joissa käsiteltiin vuonna 2019 pilotoitun toimintamallin vakiinnuttamista käyttöön. Pilottia on tarkoitus laajentaa vähitellen pääkaupunkiseudulta valtakunnalliseksi ja kattamaan kaikki yhdyskuntaseuraamusten muodot.

Vastuutaho: Peliklinikka

23. Sosiaalipsykologisten tekijöiden tunnistaminen

Julkaistiin tutkimus, joka kiinnittää huomiota siihen, kuinka nuorten addiktiokäyttäytymisen eri muodot ovat kytköksissä sosiaaliin suhteisiin internetissä ja sosiaalisessa mediassa ja näiden ulkopuolella. Liiallinen huumeiden käyttö, rahapeliongelmat ja pakonomainen internetin käyttö ovat yhteydessä heikentyneeseen kaveriporukkaan kuulumiseen. Kaikki tarkastellut addiktiot ovat yhteydessä voimakkaampaan henkiseen pahoinvointiin, mutta liiallisesti alkoholia käyttävillä nuorilla vahvat sosiaaliset suhteet voivat suojata henkiseltä pahoinvoinnilta. Vahva identifioituminen verkkoyhteisöön sekä rahapeliaiheisten normien seuraaminen internetissä ovat mahdollisia riskitekijöitä nuorten rahapeliongelmiille. Lisäksi tutkimustulokset osoittavat, että ne nuoret, jotka kokevat itsensä yksinäisiksi ovat todennäköisimpiä pakonomaisia internetin käyttäjiä. Tunnistamalla sosiaalipsykologisten tekijöiden yhteyksiä nuorten addiktioihin voidaan edistää addiktioita ennaltaehkäisevää ja kuntouttavaa työtä. (Savolainen ym. 2020.)

Vastuutaho: tutkimusapuraha/ ATS

4. HOITO JA PALVELUJÄRJESTELMÄ (painopiste 4)

24. Hoidon saatavuuden arviointi ja palvelujen kehittämistarpeiden tunnistaminen

Rahapeliongelman hoidosta vastaaville kuntien viranhaltijoille lähetettiin Webropol -kysely, jossa selvitettiin rahapeliongelman hoitoon kunnassa tarjolla olevia palveluja, arvioitiin hoidon saatavuutta ja palvelujen kehittämistarpeita. Kyselyyn saatiin vastauksia 148 kunnasta. Tulokset raportoidaan THL:n Tutkimuksesta tiiviisti -sarjassa alkuvuodesta 2021.

Vastuutaho: THL

25. Käypä hoito -suositus

Ehdotus rahapeli-riippuvuuden Käypä hoito suosituksen tekemiseksi lähetetty Käypä hoito -valiokuntaan Suomalainen lääkärisseura Duodecimiin 12/2020 (valmistelu THL, esitys Päihdelääketieteen yhdistys ja Psykiatriyhdistys): käsitellään maaliskuu-toukokuussa 2021.

26. Rahapeliongelman kohtaaminen sosiaalialalla

Rahapelaamisen mahdollisuuksien kasvaessa sosiaalialalla toimivat työntekijät tulevat todennäköisesti kohtaamaan asiakkaita, joilla on rahapeliongelma. Työntekijöiden asiantuntijuutta tarvitaan asiakkaan ongelman tunnistamisessa, hänen auttamisessaan ja ohjaamisessaan oikeanlaisten palvelujen äärelle. Laadullista tutkimusta varten haastateltiin 24 sosiaalialan ammattilaista, jotka työskentelevät eri toimipaikoissa eri puolilla Suomea. Suurimmalla osalla oli yliopistotutkinto sosiaalityöstä.

Asiantuntijuus alkaa useimmiten yhteiskunnallisen ilmiön (eli ongelmapelaamisen) hahmottamisesta asiakkaiden kertomusten ja omien kokemusten perusteella. Asiantuntijuutta tarvitaan myös asiakkaan kohtaamisessa ja rahapelaamisen puheeksiotossa. Moni haastateltava piti rahapelaamisesta kysymistä tärkeänä, vaikka kaikki eivät aina muistaneet tehdä sitä. Asiantuntijuus ei ollut pelkästään yhden työntekijän varassa, vaan yhteistyötä tekemällä hyödynnettiin kollegoiden monipuolista asiantuntijuutta ja muiden ammattilaisten osaamista. (Järvinen-Tassopoulos ja Kesänen 2020.)

Sosiaalityöntekijöille sekä kaikille sosiaalialan ammattilaisille valmisteilla Rahapeliongelman kohtaaminen sosiaalityössä -tukiaineisto, ks. kohta 20.

27. Korona

Keväällä 2020 kerättiin kyselyaineisto (EHYT, SOSPED, CEACG) teemasta miten pelaajat ja läheiset ovat kokeneet muutokset palvelutarjonnassa koronan aikana. Artikkelin vertaisarvioinnissa

Toisessa laadullisessa tutkimuksessa koronapandemian aikana rahapelaamisessa koetuista riskeistä ja muutoksista hyödynnettiin CEACG:n ja EHYT ry:n koronakyselyjen avovastauksia. Tulokset: a) Koronakevään aikana rahapelaaminen väheni huomattavasti erityisesti raha-automaattipelaamisen ja urheiluvideon löynnin osalta, b) Rahapeliautomaattien ollessa suljettuina haittariski pieneni, mitä vastaajat pitivät myönteisenä ja arkea helpottavana seikkana, c) Ennakoidut riskit, kuten rahapelaamisen siirtyminen internetiin, markkinoinnin määrän kasvu tai pelikulutuksen lisääntyminen, eivät vaikuta realisoituneen vastaajien kokemusten perusteella. d) Rahapelitarjonnan vähentyminen on vähentänyt taloudellista riskiä useampien vastaajien kohdalla. e) Rahapelaamista elikeinonaan pitävien vastaajien kohdalla mahdollisuudet lyödä vetoa/pelata pokeria kaventuivat. (Järvinen-Tassopoulos, J, Marionneau, V, Lerkkanen, T 2020).

THL-blogi 17.4.2020 teemalla ”Poikkeustilanne voi lisätä päihteiden käyttöä ja rahapelien pelaamista (Castrén ja Ollila 2020).

28. Rahapeli riippuvuuden hoito Naloksoni-sumutteella

Tutkimuksessa selvitetään, oliko Naloksoni -sumutteesta apua rahapelihimon ja rahapeli riippuvuuden vakavuuden hoidossa. Käynnistynyt yhteistyö Tampereen yliopiston kanssa kaksoissokkoutetun lääkehoitotutkimuksen aineiston analyyseista.

Vastuutaho: THL

29. Peliklinikalla kertynyttä kokemusta hyödynnetään palvelujen kehittämisessä

Tuotetaan ja jaetaan tietoa Peliklinikalla kohdattujen asiakkaiden tilanteista sekä palveluista ja niiden sisällöistä. Tuotettiin Peliklinikan 10-vuotisraportti (Björkenheim, Heiskanen ja Kähkönen 2020). Peliklinikan asiakkaiden tilanteissa tapahtuneista muutoksista ja niiden vaikutuksista palvelutarpeisiin. Loppuvuodesta julkaistiin myös tiedote (Peliklinikka 2020). pelaajien läheisten tilanteesta ja palvelujen tarpeesta sekä toteutettiin some-kampanja. Peliklinikalla kertynyttä kokemusta hyödynnetään mm. kehitettäessä ongelmallisesti rahapelejä pelaavien läheisten palveluja. Käynnistettiin rahapeliongelma karsivän läheisen ja perheen tuki- ja hoitomuotoja kartoittava systemaattinen kirjallisuuskatsaus, jota jatketaan THL:n toimesta 2021. Tuotosta tullaan käyttämään läheisille suunnattavan tuen ja hoidon suunnittelussa Peliklinikalla. Peliklinikan palveluja tarkasteltiin myös korona-ajalta tehdyn aineistonkeruun pohjalta. Selvitys koronapandemian vaikutuksista Peliklinikan palveluiden asiakkaisiin ja Peliklinikan palveluihin vuonna 2020.

Vastuutaho: Peliklinikka

30. Rahapeliongelmiin liittyvien palvelujen ja osaamisen kehittämisen alueellisen tuen vahvistaminen

Käynnistetään palvelujen koordinaatio Etelä-, Väli- ja Pohjois-Suomessa yhteistyössä hankekumppaneiden kanssa alueellisten palvelujen kehittämiseksi. Hankesuunnitelma valmistui sisältäen koordinaation tavoitteet, keskeiset toimenpiteet ja toiminnan arvioinnin mittarit. Monivuotinen hanke, jonka kilpailutus valmisteltiin 2020, toiminta käynnistyy 2021.

Vastuutaho: THL

31. Avohoidon kehittäminen

Käynnistetään rahapeliongelman avohoidon kehittämistyö. Suunniteltiin tehtävään sisällöt sekä tehtiin toimintasuunnitelma. Valmisteltiin Apotti-asiakastietojärjestelmän käyttöönottoa ja siihen liittyviä prosesseja ja käytäntöjä. Keväällä Peliklinikalla toteutettiin avohoidon asiakaspalautekysely ja siihen liittyvä opinnäytetyö tehty: [Kun pelaaminen haittaa: Peliklinikan avohoidon saavutettavuus](#). Syksyllä Peliklinikan toimeksiannosta käynnistettiin sosiaalityön opiskelijoiden toteuttama käytäntötutkimus päihdepalvelujen asiakasohjauksesta Peliklinikalle.

Vastuutaho: Peliklinikka

32. Ongelmallisesti pelaavan läheisen palvelupolun uudelleenmuotoilu

Hankeessa kehitetään ongelmallisesti pelaavien läheisten palvelupolkua. Polku on kuvattu alustavasti syksyllä 2019 ongelmallisesti pelaavan läheisen näkökulmasta. Tavoitteena oli jatkokehittää palvelupolkua tunnistamalla ongelmakohtat ja mahdollisuudet. Ongelmallisesti pelaavan läheisen palvelupolun kuvaus uusitaan. Hanke toteutettiin työpaja -työskentelynä laajana yhteistyönä. [Palvelupolun perussisällöt](#) julkaistiin Peliklinikan www-sivustolla. Lisäksi tuotettiin podcasteja ongelmallisesti rahapelejä pelaavien läheisille (podcastit julkaistaan vuonna 2021).

Vastuutaho: Peliklinikka

33. Läheisnäkökulma keskiössä myös näissä 2020 toiminnoissa:

Valmisteltiin 2021 julkaistavaa teosta Järvinen-Tassopoulos J. ja Pirskanen H (toim.) Riippuvuus perheessä. Helsinki: Gaudeamus. Rahapelaamista käsitellään kirjassa useista näkökulmista: Ongelmapelaaminen sukupolvien välisenä kokemuksena, lapsen asema ongelmapelaajan perheessä - ei-pelaavan vanhemman näkökulma, mitä vanhemmat tietävät nuorten päihteiden käytöstä ja rahapelaamisesta, kokemuksia Perheklubitoinnasta.

Vastuutaho: THL

Käynnistettiin läheisverkostoyhteistyö THL:n, Peliklinikan, Peluurin, SOSPEDin, Tiltin ja A-klinikkasäätiön kanssa. Läheisverkoston tavoitteena on tukea rahapelaajien läheisiä tutkimalla heidän neuvonta-, tuki- ja hoitotarpeitaan, kehittämällä heille räätälöityjä palveluita ja osallistamalla heitä vahvemmin yhteiskunnalliseen keskusteluun koskien rahapelaamista ja läheisten asemaa. Läheisverkosto järjesti 8.12.2020 ammattilaisille suunnatun webinaarin: [Rahapelaajan läheinen avuntarvitsijana – kuuleeko ammattilainen?](#)

Vastuutaho: THL

34. Peliklinikalla toteutettavan hoitoon ja tukeen liittyvän valtakunnallisen kehittämisen ja tutkimuksen tuki

Vahvistetaan ja vakiinnutetaan Peliklinikkatoimintaa valtakunnallisen hoitoon ja tukeen liittyvän tiedon tuotannon, osaamisen ja kehittämisen alustana. Tuetaan Peliklinikan eri toimijoiden yhteistoimintaa sekä valtakunnallista kehittämis- ja tutkimustyötä. [Peliklinikka.fi-sivusto](#) uudistettiin ja julkaistiin joulukuussa 2020. Vuonna 2020 Peliklinikalla jatkettiin avohoidon asiakasrekisterityöskentelyä yhdessä kuntien kanssa. Monitoimijamallin kehittäminen -suunnitelma laadittiin vuodelle 2020 (työpajat, yksilö, tiimi ja henkilöstöpalaverit, haastattelut sekä ulkoisten asiantuntijapalveluiden käyttö). Hyväksymis- ja omistautumisterapia (HOT) -ryhmien arviointiin tehtiin rakenne, johon kuului kolme mittaria ja palautelomake. Koronatilanteen vuoksi HOT-ryhmä jäi keväällä 2020 kesken, ja siitä johtuen seuranta- ja palautetietoa saatiin vain pieneltä osalta ryhmäläisiä. Samat mittarit ovat käytössä 2021 käynnistyvässä ryhmässä.

Vastuutaho: Peliklinikka

35. Kirjaamisen edistäminen palvelurakenteissa

Edistetään rahapeliongelman ja siihen liittyvän ehkäisyn, hoidon ja tuen kirjaamista sote-palveluissa niin, että palveluja voidaan seurata, arvioida ja edelleen kehittää. Integroidaan rahapeliongelman kirjaaminen valtakunnallisiin ehkäisyn ja hoidon kirjaamisprosesseihin. Kehitetään ja testataan määrämuotoista kirjaamista Peliklinikalla ja hyödynnetään kokemuksia alueiden ehkäisevän päihdetyön (EPT) ja sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden tukemisessa. Vuonna 2020 tuotettu Tiedä ja toimi - kortti "Mini-interventio auttaa, rakenteinen kirjaaminen kannattaa" (Kesänen ja Strand 2020a), myös ruotsiksi Mini-interventionen hjälper, strukturerad dokumentation lönar sig (Kesänen ja Strand 2020b). Ensimmäinen pilottialue on ottanut käyttöön rahapelaamisen puheeksioton ja mini-intervention kirjaamiseen liittyvät avohilmokoodit mielenterveys- ja päihdepalveluissa.

Vastuutaho: THL

5. ALKOHOLITUTKIMUSSÄÄTIÖN RAHOITUSHAUT

36. Alkoholitutkimussäätöön rahoitushaku

Kaikille avoimet rahoitushaut painopisteiden mukaisille tutkimushankkeille ja kansainväliseen yhteistyöhön

Alkoholitutkimussäätö järjestää vuosittain tieteelliseen laatuun perustuvan, kaikille avoimen ja julkisen rahoitushaun kilpailutuksen, tieteellisen arvioinnin ja rahoitettujen hankkeiden hallinnoinnin. Hakijoille annetaan tiedoksi tutkimusrahoitusta ohjaavia dokumentteja painopistealueista ja muista hankkeiden rahoituspäätöksiin vaikuttavista tekijöistä. Vastaanotetut rahoitushakemukset arvioitiin säätöön rahapelitutkimusvaliokunnassa yhteistyössä THL:n ja STM:n kanssa. Edellä mainittuja dokumentteja käytettiin rahoitusesitysten valmistelussa. Koska rahoituspäätökset tehdään loppuvuodesta, on tähän nostettu sekä vuoden 2019 että 2020 päätökset:

Säätöön hallitus päätti valiokunnan esityksestä rahoituksen myöntämisestä marraskuussa 2019 yhteensä 201 590 euroa.

ATS:n myöntämien tutkimusapurahojen saajat, rahapelitutkimus 2019:

- The socio-demographic factors, health-related problems and gambling behaviour of the gamblers with high expenditure: Tanja Grönroos.
- Rahapelaamisen motiivien yhteys rahapeliongelmiin kehityskulkuun ja pelaamiseen osallistumiseen vaikuttaviin tekijöihin: Heli Hagfors.
- Gambling as part of a regional experience economy concept: A socio-spatial evaluation of the new Tampere casino: Paula Jääskeläinen.
- Brain dopamine transporter binding in gambling disorder: Valtteri Kaasinen.
- Rahapelaamisen yhteiskunnalliset hyödyt ja haitat: Tiina Latvala.
- Games and Gambling: Investigating the Relationship Between Video Games and Problematic Gambling Behaviour: Joseph Macey.
- Rahapelaamisen ennustaminen persoonallisuuden piirteillä hyödyntäen suuria aineistoja Jussi Palomäki.
- Heterogeenisuus, tulonjakovaikutukset ja riskinotto Suomen rahapelimarkkinoilla: Tomi Roukka

Säätiön hallitus päätti valiokunnan esityksestä rahoituksen myöntämisestä marraskuussa 2020 yhteensä 172 616,00 euroa.

ATS:n myöntämien tutkimusapurahojen saajat, rahapelitutkimus 2020:

- The production of gambling surplus in Europe: A political economy analysis. Sebastien Berret
- The new Tampere casino: Laying foundations for a longitudinal study on the impact on gambling behaviour, harm, and portfolio. Michael Egerer
- Rahapelikulutuksen, sosioekonomisten erojen, terveystekijöiden ja rahapelikäyttäytymisen välinen yhteys Tanja Grönroos
- Rahapeliongelma ja rikollisuus. Kalle Lind
- Rahapelaaminen ja riippuvuudet opioidiriippuvuuden lääkkeellisen korvaushoidon aloittavilla potilailla – kyselytutkimus Niklas Mäkelä
- Esports betting: Addressing issues raised by the coronavirus pandemic Joseph Macey
- Rahapelit digiajassa: rahapelaamisen murros ja uudet riskit Atte Oksanen, iina Savolainen, Ilkka Vuorinen
- Assessment tool for gambling regulation Pekka Sulkunen

Vastuutaho: ATS

6. DIGIPELAAMINEN

37. Muuta mainittavaa 2020 toiminnasta: Digipelaaminen

Rahapelaamisessa on yhdyspintoja eri alueisiin, aiemmin tässä raportissa on mainittu erityisesti ehkäisevä päihdetyö. Toinen erityisesti huomioitu teema on digipelaaminen. Rahapelaaminen ja digipelaaminen ovat samantyyppisiä ilmiöitä, kumpikin toiminnallisia riippuvuuksia. Erojakin toki on. Rahapeliriippuvuuden esiintyvyyttä on seurattu tarkasti tutkimuksin, kaiken kaikkiaan rahapeli-ilmiötä tutkitaan suht laajasti. Digipelaamisesta ja siihen liittyvistä haitoista tiedetään suhteettoman vähän tiedon tarpeeseen nähden.

Arpajaislain mukaisella rahoituksella on mahdollistettu alkuun rahapelaamisen ja digipelaamisen yhdyspintojen ja erojen tutkimusta sekä kehittämistyötä. THL on esimerkiksi yhdessä monien toimijoiden kanssa käynnistänyt toiminnallisten riippuvuuksien verkostoa, jonka vetovastuussa 2020 oli Sosped säätiö. Kättä pidempää on tulossa myös kentän toimijoille; Digipelaamisen- tunnistaminen ja puheeksiotto - mallin pilotointi jatkuu (yhteistyössä Sosped/THL). Eurooppalaisen koululaistutkimuksen ESPADin aineistolla tutkitaan digipelaamisen ja rahapelaamisen lähentymistä (THL).

Alkoholitutkimussäätiön myöntämin tutkimusapurahoin on teemasta julkaistu vuonna 2020, poimintoja tuloksista:

Sosiaalisen media alustoilla pelattavien kasinotyyppisten pelien pelaajat osallistuivat useammin digipelien kuin rahapelien pelaamiseen. Erityisesti nuoremmat ikäluokat kohtaavat todennäköisemmin toisiinsa sulautuneita digipeli/rahapeli -elementtejä digipelialustoilla ja muutenkin verkkoympäristöissä ennen tutustumistaan perinteiseen rahapelitoimintaan. (Macey ja Kinnunen 2020.)

Vaikka videopelaaminen, elektroninen urheilu ja rahapelaaminen kehittyvät yhtenevään suuntaan, muut pelaamisen muodot eivät kuitenkaan näyttäisi rohkaisevan rahapelaamiseen. (Macey, Abarbanel, Hamari 2020.)

Rahapelaamiseen liittyvien kognitioiden mittaamiseen kehitetyt mittarit eivät sellaisenaan sovellu videopelaamiseen liittyvän rahapelaamisen tutkimiseen, mahdollisesti siitä syystä, että videopelaamiseen liittyy enemmän kokemuksia omista vaikutusmahdollisuuksista lopputulokseen. (Macey ja Hamari 2020.)

Internetin rahapeliyhteisöt ovat tyypillisesti keskustelufoorumeita, joilla jaetaan pelikokemuksia, -strategioita ja -vinkkejä, kun taas digipeliyhteisöt ovat selkeämmin osa itse pelikokemusta. Yhteisöt vaikuttavat pelaajiin koettujen normien, yhteisön antaman palautteen ja muun sosiaalisen vaikuttamisen kautta. Siinä missä rahapeliyhteisöt voivat myös osin suojata jäseniään liialliselta pelaamiselta, digipeliyhteisöt yksinomaan edistävät pelaamista ja siihen liittyvää rahankäyttöä. Yhteisöjen roolia on mahdollista käyttää peliongelmiin ehkäisyssä ja hoidossa (Sirola ym. 2020.)

Videopelaaminen ja rahapelaaminen lähenevät enenevässä määrin toisaan ja ilmiö edellyttää viranomaisilta, kansanterveysasiantuntijoilta ja hoitojärjestelmiltä uusia arvioita ongelmien hallinnan osalta. (Abarbanel ym. 2020.)

TOIMIJAT JA YHTEYSHENKILÖT

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos
Johtava asiantuntija Saini Mustalampi,
saini.mustalampi@thl.fi
<https://thl.fi/pelihaitat>

Riippuvuuksien, yhteiskunnallisen sääntelyn ja
hallinnan tutkimuskeskus CEACG, Helsingin yliopisto
Tutkimusjohtaja Matilda Hellman,
matilda.hellman@helsinki.fi
<https://blogs.helsinki.fi/hu-ceacg>

Alkoholitutkimussäätiö
Tutkimusjohtaja Tomi Lintonen,
tomi.lintonen@alkoholitutkimussaatio.fi
www.alkoholitutkimussaatio.fi

Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus Socca
Kehittämispäällikkö Corinne Björkenheim, Peliklinikka
corinne.bjorkenheim@hus.fi
<https://peliklinikka.fi>

LIITE: JULKAISULUETTELO

ARPAJAINLAIN 52. § MUKAISEN TOIMINNAN THL-STM PUITESOPIMUKSELLA TUOTETUT JULKAISUT

2020

Julkaisut on jaoteltu seuraavien pääluokkien mukaan:

- Vertaisarvioidut tieteelliset artikkelit
- Vertaisarvioimattomat tieteelliset kirjoitukset, raportit, kirjat ja kokoomateokset
- Suurelle yleisölle ja ammattiyhteisölle suunnatut julkaisut ja kirjoitukset
- Muut julkaisut

Julkaisujen tekijätahoihin viitataan yläindeksinumeroinnilla seuraavasti:

¹THL, ²ATS, ³CEACG, ⁴PELIKLINIKKA, ⁵MUU (ei 52. § rahoitettu).

VERTAISARVIOIDUT TIETEELLISET ARTIKKELIT

^{5,2}Abarbanel B, Macey J, Hamari J, Melton RRC: Gamers Who Gamble: Examining the Relationship Between Esports Spectatorship and Event Wagering. *Journal of Emerging Sport Studies* Volume 3, (2020).

^{2,3}Berret S, Marionneau V: Les jeux de hasard et d'argent, un impôt régressif? Les effets des inégalités sociales et des intérêts économiques sur le jeu problématique en France. *Sciences du jeu* 13(2020), mis en ligne le 09 novembre 2020, DOI : <https://doi.org/10.4000/sdj.2497>

^{5,1}Browne M, Volberg R, Rockloff M, Salonen AH. (2020). The prevention paradox applies to some but not all gambling harms: results from a Finnish population-representative survey *J Behav Addict.* 2020, 7;9(2):371-382.

^{2,3}Egerer M, Hellman M. (2020). Clarifying researchers' subjectivity in qualitative addiction research. *International Journal of Alcohol and Drug Research.* Vol. 8 No. 2 (2020): 81-87. <https://doi.org/10.7895/ijadr.261>

^{3,5}Egerer, M., Marionneau, V., & Virtanen, M. (2020). How Luhmann's systems theory can inform gambling studies. *Critical Gambling Studies.* *Critical Gambling Studies*, 1 (2020) 12-22

^{2,5}Heiskanen MK, Matilainen R. (2020). Baby boomers as gamblers: Recognizing and preventing gambling harm with intersectional approach. *Public Health* 2020. <https://doi.org/10.1016/j.puhe.2020.04.020>

¹Järvinen-Tassopoulos, J. (2020). The impact of problem gambling: Are there enough services available for families with children? *Public Health* 184, 28-32. <https://reader.elsevier.com/reader/sd/pii/S0033350620300846?token=85BDB9CAD63972C57E0433507E7F97D6BE73E74C29E09FD1BA4C09AB7012DB528D937F61182B8A8BEC0AD5A58A4A9631>

- ¹Järvinen-Tassopoulos, J. (2020). Les espaces de jeux d'argent: une analyse sociologique de la production de l'espace, du risque et de la prévention du jeu problématique. (Gambling spaces: a sociological analysis of the production of space, of risk and of the prevention of problem gambling) *Sciences du jeu* 13, 1-17. <https://journals.openedition.org/sdj/2552>
- ¹Järvinen-Tassopoulos, J. & Kesänen M. (2020) Mistä asiantuntijuus muodostuu? Ongelmapelaajien kohtaaminen sosiaalialalla. *Janus* 28(2), 150–167. <https://journal.fi/janus/article/view/77614/53963>
- ^{2,5}Kaakinen M, Oksanen A, Sirola A, Savolainen I, Garcia D (2020). Emotions in Online Gambling Communities: A Multilevel Sentiment Analysis. In: G. Meiselwitz G. (Ed.) *Social Computing and Social Media. Design, Ethics, User Behavior, and Social Network Analysis*. HClI 2020. Lecture Notes in Computer Science, vol 12194, pp. 542–550. https://doi.org/10.1007/978-3-030-49570-1_38
- ^{2,5}Kaakinen M, Sirola A, Savolainen I, Oksanen A: Shared Identity and Shared Information in Social Media: Development and Validation of the Identity Bubble Reinforcement Scale. *Media Psychology*, 23(1), 23–51. <https://doi.org/10.1080/15213269.2018.1544910>
- ²Kainulainen T (2020). Does Losing on a Previous Betting Day Predict How Long it Takes to Return to the Next Session of Online Horse Race Betting? *Journal of Gambling Studies*, <https://doi.org/10.1007/s10899-020-09974-x>
- ^{2,5}Latvala T, Konu A, Lintonen T (2020). Rahapelaaminen kansanterveydellisenä huolenaiheena - rahapelirikollisuuden arvioidut kustannukset yhteiskunnalle. *Yhteiskuntapolitiikka* 85(5-6): 507-518. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2020112593248>
- ^{3,1}Lerkkanen, T., Egerer, M., Alanko, A., Järvinen-Tassopoulos, J. & Hellman, M. (2020). Citizens' Perceptions of Gambling Regulation Systems: A New Meaning-Based Approach. *Journal of Gambling Issues*. Vol. 43, January 2020: 84-101.
- ³Lerkkanen, T., & Hellman, M. (ahead of print). Resilience and autonomy at stake: The public construct of the Paf gambling company in the Åland Islands community. Received May 2020, accepted September 2020.
- ^{2,5}Macey J, Kinnunen J (2020). The convergence of play: interrelations of social casino gaming, gambling, and digital gaming in Finland. *International Gambling Studies* 20(3): 414-435 <https://doi.org/10.1080/14459795.2020.1770834>
- ^{2,5}Macey J, Abarbanel B, Hamari J: What predicts esports betting? A study on consumption of video games, esports, gambling and demographic factors. *New Media & Society*. <https://doi.org/10.1177/1461444820908510>
- ^{2,5}Macey J, Hamari J (2020). GamCog: A measurement instrument for miscognitions related to gamblification, gambling, and video gaming. *Psychology of Addictive Behaviors*, 34(1), 242 –256. <https://doi.org/10.1037/adb0000526>
- ³Marionneau, V. & Nikkinen, J. (2020). Stakeholder interests in gambling revenue: an obstacle to public health interventions? *Public Health*, 184, 102-106.

- ³Marionneau, V. & Nikkinen, J. (2020). Does gambling harm or benefit other industries? A systematic review. *Journal of Gambling Issues*, 44.
- ³ Marionneau, V. & Hellman, M. (2020). What is special about gambling? A comparison of public discourse on Finnish state monopolies in rail traffic, gambling, and alcohol. *Critical Gambling Studies* 1(1), 40-49.
- ³Nikkinen, J. & Marionneau, V. (2020). On the efficiency of state-operated gambling companies. *Nordic Studies on Alcohol & Drugs*, online first. <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/1455072520968024>
- ²Saastamoinen J, Suhonen N: Does betting experience matter in sequential risk taking in horse race wagering? *Economics and Business Letters*, 7(4), 137-143. <https://doi.org/10.17811/ebl.7.4.2018.137-143>
- ^{2,5}Savolainen I, Kaakinen M, Sirola A, Koivula A, Hagfors H, Zych I, Paek HJ, Oksanen A: Online Relationships and Social Media Interaction in Youth Problem Gambling: A Four-Country Study. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(21)8133. <https://doi.org/10.3390/ijerph17218133>
- ^{2,5}Sirola A, Savela N, Savolainen I, Kaakinen M, Oksanen A (2020): The Role of Virtual Communities in Gambling and Gaming Behaviors: A Systematic Review. *Journal of Gambling Studies*. <https://doi.org/10.1007/s10899-020-09946-1>

MUUT VERTAISARVIOIMATTOMAT TIETEELLISET KIRJOITUKSET, RAPORTIT, KIRJAT JA KOKOOMATEOKSET

- ^{4,5}Björkenheim, C., Heiskanen, M., Kähkönen, P. ym. (2020). Peliklinikka 10-vuotisraportti. https://peliklinikka.fi/wp-content/uploads/2020/12/Peliklinikka_10v-raportti_2020.pdf

Castrén S & Alho H. Toiminnalliset riippuvuudet. *Yleislääkärilehti*.

- ³Egerer, M. (2020) Finland. In: I. Fiedler, F. Steinmetz, L. Ante & M. von Meduna (eds.) *Regulierung von Onlineglücksspielen*. (pp. 231-259). Wiesbaden: Springer.
- ³Egerer, M. (2020). Book review: Jim Orford: *The Gambling Establishment. Challenging the Power of the Modern Gambling Industry and Its Allies*. *Journal of Studies on Alcohol and Drugs*. Vol. 81, no. 3: 395-396.
- ^{1,3,4,5}Heiskanen M, Hellman M, Jaakkola T, Kinnunen J, Levitski A, Lerkkanen T, Marionneau V, Oksanen A, Pajula M, Salonen A (2020). Rahapeliautomaattien ja automaattipelien haittojen hallinta. Rahapelien toimeenpanosta aiheutuvien haittariskien ja haittojen arviointiryhmän päätelmät haittojen hallinnan tehostamistarpeista ja ryhmän ohjauksessa tehty selvitys. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimusraportteja ja muistioita 2020:25. STM. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/162504>
- Raisamo S. Rahapelit. Teoksessa: Kuusio H, Seppänen A, Jokela S, Somersalo L, Lilja E (toim.) *Ulkomaalaistaustaisten terveys ja hyvinvointi Suomessa – FinMonik-tutkimus 2018–2019*. THL, Raportti 1/2020. <https://www.julkari.fi/handle/10024/139210>

¹Salonen A, Lind K, Hagfors H, Castrén S, Kontto J. (2020). Rahapelaaminen, peliongelmat ja rahapelaamiseen liittyvät asenteet ja mielipiteet vuosina 2007–2019. Suomalaisten rahapelaaminen 2019. THL, raportti 18/2020. 15.12.2020. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-594-0>

¹Salonen, A & Hagfors, H. (2020). Rahapelaamiseen liittyvät asenteet ja mielipiteet - Suomalaisten rahapelaaminen 2019. THL. Tilastoraportti 24/2020, 24.6.2020. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2020061644459>

¹Salonen A. & Hagfors H. & Lind K. & Kontto, J. (2020). Rahapelaaminen ja peliongelma - Suomalaisten rahapelaaminen 2019. THL Tilastoraportti 08/2020, 21.4.2020. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2020041618876>

¹Salonen A, Hagfors H, Lind, K, & Kontto J. (2020). Gambling and problem gambling: Finnish Gambling 2019: Prevalence of at-risk gambling has decreased. THL Statistical report 9/2020, 21.4.2020. THL. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2020041719053>

¹Salonen A, Hagfors H, Lind, K & Kontto J. (2020). Penningspelande och spelproblem: Finländarnas penningspel 2019: Det riskfyllda spelet har minskat. THL Statistisk rapport 32/2020, 3.12.2020. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2020120399406>

^{2,5}Sjöholm M, Hassan L, Macey J, Törhönen M, Hamari J: Liking the Game: How Can Spectating Motivations Influence Social Media Usage at Live Esports Events? SMSociety '18: Proceedings of the 9th International Conference on Social Media and Society: 160-167. <https://doi.org/10.1145/3217804.3217908>

^{3,5}Sulkunen P, Babor T, Cisneros Örnberg J, Egerer M, Hellman M, Livingstone C, Marionneau V, Nikkinen J, Orford J, Room R, Rossow I: Setting Limits – Gambling, Science and Public Policy. Addiction (book review). <https://doi.org/10.1111/add.15241>

SUURELLE YLEISÖLLE JA AMMATTIYHTEISÖILLE SUUNNATUT JULKAISUT JA KIRJOITUKSET

¹Castrén, S. & Strand, T. & Ollila, H. ”Poikkeustilanne voi lisätä päihteiden käyttöä ja rahapelien pelaamista” THL-blogi 17.4.2020 . <https://blogi.thl.fi/poikkeustilanne-voi-lisata-paihteiden-kayttoa-ja-rahapelien-pelaamista/>

⁴Heiskanen, M. Peliklinikalla tutkimus elävä osa työyhteisöä. <https://peliklinikka.fi/peliklinikalla-tutkimus-elava-osa-tyoyhteisoa>

³Hellman, M. & Kankainen V. Veikkausraha on ongelmallinen käsite. CEACGin blogi, 25.4.2020. <https://blogs.helsinki.fi/hu-ceacg/2020/04/25/veikkausraha-on-ongelmallinen-kasite/>

¹Järvinen-Tassopoulos, J. Otetaan rahapelaaminen puheeksi lapsiperheiden kanssa. Ehkäisevän päihdetyön uutiskirje 6/2020. <https://thl.fi/fi/web/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/ajankohtaista/ehkaisevan-paihdeyden-utiskirje/2020/otetaan-rahapelaaminen-puheeksi-lapsiperheiden-kanssa>

¹Järvinen-Tassopoulos, J. Rahapelaajien läheiset tarvitsevat ammattilaisten tukea. Ehkäisevän päihdetyön uutiskirje 11/2020. <https://thl.fi/fi/web/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/ajankohtaista/ehkaisevan-paihdeyden-utiskirje/2020/rahapelaajien-laheiset-tarvitsevat-ammattilaisten-tukea>

¹Karlsson, N. & Mustalampi, S. Rahapelaamisen haitat tulisi ottaa huomioon tuottojen käytössä, THL-blogi 1.12.2020. <https://blogi.thl.fi/rahapeliin-pelaamisen-haitat-tulisi-ottaa-huomioon-tuottojen-kaytossa/>

³Marionneau, V. & Lerkkanen, T. Miten koronavirustilanne ja koronavirukseen varautuminen vaikuttaa rahapelaamiseen ja rahapelihaittoihin? AHR blogi, 25.03.2020. <https://ahrseura.wordpress.com/2020/03/25/miten-koronavirustilanne-ja-koronavirukseen-varautuminen-vaikuttaa-rahapelaamiseen-ja-rahapelihaittoihin/>

^{3,5}Marionneau, V. & Lähteenmaa, J. Mistä Veikkauksen tuotot syntyvät? Suomen rahapelimonopoli ja sen oikeutus. Libera blogi, 8.5.2020. <https://www.libera.fi/2020/05/08/mista-veikkauksen-tuotot-syntyvat-suomen-rahapelimonopoli-ja-sen-oikeutus/>

³Marionneau, V. & Kankainen, V. Rahapeli tuottojen ohjaaminen yhteiskunnallisiin tarkoituksiin: Ovatko korvamerkitetyt tuet paras malli? University of Tampere: Alusta publication series. 08.05.2020.

¹Salonen A & Hagfors H. Saiko lapsesi lahjaksi arvan? – Alaikäiset raaputtavat nyt pahviarpoja. THL-blogi 24.4.2020. <https://blogi.thl.fi/saiko-lapsesi-lahjaksi-arvan-alaikaiset-raaputtavat-nyt-pahviarpoja/>

MUUT JULKAISUT (konferenssijulkaisut, muut 52-rahoitetut)

^{2,5}Deterding CS, Karlsen F, Macey J, Mortensen TE, Wardle H, Zendle D: The Convergence of Gaming and Gambling Research: What Can We Learn from Each Other? Proceedings of the 2020 DiGRA International Conference. <http://eprints.whiterose.ac.uk/156462/>

^{2,5}Savolainen I: Addiction by Identification: A social psychological perspective on youth addictive behaviors. Tampere: Tampereen yliopisto. (artikkeliväitöskirja) <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-1718-8>

TIEDOTTEET

- THL Tiedote 15.12.2020: [Huomattava osa rahapeleihin käytetystä rahasta tulee pelaajilta, joilla on peliongelma.](#)
- THL Tiedote 24.6.2020: [Enemmistö kannattaa rahapeliautomaattien sijoittamista erillisiin pelisaleihin](#)
- THL Tiedote 21.4.2020: [Rahapeliin pelaaminen riskitasolla on vähentynyt – peliongelmat ovat yhtä yleisiä kuin ennenkin](#)
- Peliklinikka tiedote: <https://peliklinikka.fi/tama-teksti-on-kirjoitettu-sinulle-jonka-laheinen-ihminen-pelaa-rahapeleja-ja-siita-aiheutuu-sinulle-haittaa/>